

Nr 255.

Ankom till riksdagens kansli den 12 november 1943 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943 44 till bidrag till utlandssvenskarnas förening.

(3:e avd.)

I propositionen nr 342 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 8 oktober 1943, föreslagit riksdagen att till Bidrag till utlandssvenskarnas förening å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett anslag av 30,000 kronor.

För att i olika avseenden stödja och bistå svenskar i utlandet samt stärka sambandet mellan utlandssvenskarna och hemlandet har inom Sverige bildats ett flertal organisationer och sammanslutningar. Bland dessa märkas särskilt *riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet* med säte i Göteborg samt *institutet för svensk utlandstjänst och utlandssvenskarnas förening*, vilkas centrala organisation är förlagd till Stockholm.

Samtliga berörda föreningar hava för sin verksamhet erhållit ekonomiskt stöd av staten. Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet erhöi sålunda år 1926 ett bidrag av lotterimedel å 228,000 kronor. Föreningen åtnjuter dessutom förmånen av tjänstebrevsrätt. Institutet för svensk utlandstjänst har erhållit statsanslag åren 1930—1939. Under åren 1937—1939 utgick från ett under femte huvudtiteln uppfört anslag till bidrag till upplysningsverksamhet i emigrationsfrågor statsbidrag med 10,000 kronor per år. Utlandssvenskarnas förening har under åren 1938—1940 samt år 1942 beviljats bidrag av lotterimedel med respektive 10,000, 22,000, 20,000 och 23,000 kronor. Av sistnämnda belopp äro 2,000 kronor avsedda såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den av föreningen numera omhändertagna skötseln av institutets för svensk utlandstjänst verksamhet. Föreningen har härjämte från ett under femte huvudtiteln uppfört anslag till bidrag till utlandssvenskarnas förening såsom bidrag till sin hjälpverksamhet till förmån för utlandssvenskar, vilka såsom flyktingar återvänt till Sverige, för budgetåren 1939/40, 1940/41 och 1942/43 erhållit statsanslag å respektive 50,000, 50,000 och 25,000 kronor. För innevarande budgetår har riksdagen anvisat ett anslag av 50,000 kronor såsom bidrag till motsvarande hjälpverksamhet m. m.

I skrivelse den 25 maj 1938 anhöll riksdagen, i anledning av en inom andra kammaren av herr E. Nylander väckt motion (nr 1) samt under åberopande av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 6 och första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, om skyndsamt allsidig utredning om utlandssvenskarnas rättigheter och skyldigheter i syfte att fastare knyta banden mellan dem och hemlandet samt hemställde, att

Kungl. Maj:t måtte med ledning av utredningen framlägga förslag till riksdagen.

Den 30 september 1941 avgav *socialstyrelsen* utredning om utlandssvenskarna (S. O. U. 1941:36). Socialstyrelsen har häri till behandling upptagit, förutom utlandssvenskarna berörande spörsmål i allmänhet, jämväl frågan om en särskild organisation för utlandssvenskarna. Efter att hava redogjort för den verksamhet bland utlandssvenskarna, som bedrivs av förutnämnda tre organisationer framhåller socialstyrelsen, att för närvarande en organisatorisk splittring å förevarande område vore för handen, vars olägenheter syntes vara obestridliga. Styrelsen anför härom bland annat följande.

Frågavarande organisationer ha oundvikligen och i ökad omfattning kommit att utsträcka sin verksamhet på varandras arbetsområden, vilket icke blir förmånligt och lämpligt med hänsyn till arbetets effektivitet. Denna rivalitet i fråga om arbetsuppgifterna är förenad med rivalitet i fråga om värvandet av medlemmar och utverkandet av bidrag från olika håll. Bland svenskar såväl i hemlandet som i utlandet torde det också vara synnerligen vanligt, att institutet för svensk utlandstjänst och utlandssvenskarnas förening förväxlas. Man räknar där överhuvud icke med eventualiteten av att konkurrerande organisationer förefinnas på området.

Det här föreliggande organisationsproblemet har syntts styrelsen kunna lösas på endera av två vägar: antingen genom en klar gränsdragning mellan de tre organisationernas olika uppgifter eller genom deras sammanslagning till en enda organisation, vilken i sig upptoge och förenade deras skilda verksamhetsgrenar. Vid ett överbäggande av dessa två möjligheter har sammanslagningalternativet tett sig som det mest önskvärda.

I skrivelse den 10 februari 1943 hava *riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, utlandssvenskarnas förening* och *institutet för svensk utlandstjänst* framhållit, att de fattat preliminärt beslut om sammanslagning i enlighet med socialstyrelsens förslag. Den nya föreningen skulle benämnas »riksföreningen för svenskarna i utlandet». Under förutsättning av en sammanslagning äskades ett statsbidrag av 59,770 kronor till den nya föreningens verksamhet under budgetåret 1943/44.

Sedermera har *utlandssvenskarnas förening* i skrivelse den 28 augusti 1943 anhållit, att, därest nyssnämnda framställning ej skulle komma att bifallas, föreningen måtte beviljas ett anslag av 30,000 kronor såsom bidrag till bestridandet av föreningens administrationskostnader under tiden 1 juli 1943—30 juni 1944. Föreningen har härvid uppgivit, att föreningens sannolika administrationskostnader under nämnda tid av föreningen beräknades till 53,500 kronor enligt följande uppställning.

Löner, inberäknat dyrtidstillägg	kronor	35,425
Hyra, lyse, städning m. m.	»	5,300
Skrivmaterial, porto, telefon m. m.	»	5,300
Diverse administrationskostnader	»	3,600
Värvnings- och propagandakostnader	»	2,200
Representation i Göteborg och Malmö ..	»	1,200
Oförutsedda utgifter	»	475

Summa kronor 53,500

Föreningens inkomster under ifrågavarande tid har föreningen uppskattat till cirka 25,000 kronor utgörande medlemsavgifter samt bidrag från näringslivet. Det för täckande av föreningens förenämnda omkostnader ytterligare erforderliga beloppet skulle sålunda uppgå till inemot 30,000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Den verksamhet till förmån för utomlands boende svenskar och svenskättlingar, som, huvudsakligen med hjälp av frivilliga bidrag, bedrivs av riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, institutet för svensk utlandstjänst och utlandssvenskarnas förening, är värd allt erkännande. Verksamheten fyller viktiga uppgifter i såväl kulturellt som socialt hänseende. Genom de ombud för organisationerna, som finnas i skilda delar av världen, torde organisationerna vara i stånd att betjäna utlandssvenskarna praktiskt taget var dessa än befinna sig. Ej minst under nuvarande förhållanden, då de ordinarie förbindelserna ofta äro helt avbrutna, torde organisationernas strävan att stärka sambandet mellan utlandssvenskarna och hemlandet vara av stor betydelse.

Emellertid torde den omständigheten att berörda verksamhet bedrivs av tre olika organisationer med delvis sammanfallande uppgifter vara ägnad att i viss mån motverka verksamhetens syftemål, bland annat därigenom att ovisshet kan råda rörande vilken organisation man i olika frågor bör vända sig till. För undanröjande av nämnda olägenheter har socialstyrelsen i sin förutnämnda utredning rörande utlandssvenskarna framlagt förslag om sammanslagning av de tre ifrågavarande organisationerna till en förening, vilken skulle benämnas riksföreningen för svenskarna i utlandet. Organisationerna själva hava jämväl enats om en sammanslagning och upprättat en preliminär överenskommelse härom. Enligt denna skulle den nya organisationen arbeta på två avdelningar eller utskott, ett i Stockholm, som huvudsakligen skulle ägna sig åt de praktiskt och socialt betonade uppgifter, som nu handhas av utlandssvenskarnas förening och institutet för svensk utlandstjänst, samt ett i Göteborg, som på sin lott skulle få de mera kulturellt inriktade arbetsuppgifter, som hittills ålegat riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet. Genomförandet av sammanslagningen förutsatte att riksföreningen för svenskarna i utlandet beviljades statsbidrag till sin verksamhet, vilket för budgetåret 1943/44 beräknades till omkring 60,000 kronor. Härjämte har förutsatts att föreningen skulle komma i åtnjutande av tjänstebrevsrätt.

Enligt det förslag till lösning av berörda organisationsspörsmål, som framlagts av socialstyrelsen, skulle en viss samordning av arbetet till förmån för utlandssvenskarna åstadkommas. Emellertid torde de fördelar, som därigenom skulle vinnas, ej vara av den storleksordning att jag för närvarande anser mig kunna tillstyrka, att statsmakterna anslå de medel, som synas erforderliga för att sammanslagningen skall komma till stånd. De olägenheter, som förekomsten av skilda organisationer medför, synas för övrigt i hög grad kunna elimineras genom att en klar gränsdragning verkställs mellan de uppgifter, som böra tillkomma å ena sidan riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet samt å andra sidan de redan nu samverkande organisationerna institutet för svensk utlandstjänst och utlandssvenskarnas förening.

Utlandssvenskarnas förening har, såsom nämnts, i skrivelse den 28 augusti 1943 hemställt, att, därest den planerade nya föreningen ej skulle komma i åtnjutande av statsbidrag — för vilket fall denna ej torde komma till stånd — föreningen måtte tilldelas statsanslag å 30,000 kronor såsom bidrag till föreningens administrationskostnader. Rådande förhållanden ha gjort att före-

ningen, som huvudsakligen inriktar sig på att socialt och ekonomiskt bistå i utlandet bosatta svenskar, fått en allt större uppgift att fylla. Såsom bidrag till sin hjälpverksamhet har föreningen som tidigare nämnts erhållit statsbidrag, för innevarande budgetår 50,000 kronor. Jag vill vidare erinra om, att föreningen åtagit sig att emottaga svenska medborgare, som i anledning av bombangrepp mot tyska städer återvända till hemlandet, samt att föreningen för bestridande av hjälpverksamhet till förmån för dessa svenskar erhållit bidrag med 40,000 kronor, vilket utgått från anslaget till oförutsedda utgifter. Föreningens ökade uppgifter ha emellertid även fört med sig en stegring av föreningens administrationskostnader. Föreningen har tidigare erhållit bidrag av lotterimedel för täckande av sina administrationskostnader. År 1942 beviljades sålunda dylikt bidrag med 23,000 kronor. Under innevarande år har föreningen ej ansett sig böra göra någon ansökan om lotterimedel, när man räknat med att den överenskomna sammanslagningen skulle komma till stånd och den nybildade föreningen erhålla statsanslag. Av de av föreningen lämnade uppgifterna framgår, att föreningens inkomster ej förslå till täckande av föreningens nuvarande administrationskostnader, utan har föreningens fond för ständiga medlemsavgifter måst tagas i anspråk. Enligt vad jag inhämtat har av sagda fond, med en tidigare behållning av 52,000 kronor, 29,000 kronor redan förbrukats, därav 24,000 kronor under verksamhetsåret 1942—43. Därest föreningen skulle nödgas taga i anspråk medel ur fonden i samma utsträckning, som måst ske under sista verksamhetsåret, skulle fonden inom kort vara förbrukad och föreningen se sig nödsakad att högst väsentligt inskränka sin verksamhet. Med hänsyn till betydelsen av föreningens verksamhet speciellt under nuvarande förhållanden skulle detta vara synnerligen olyckligt. Härtill kommer att en sådan utveckling otvivelaktigt skulle medföra ökat arbete för de myndigheter, som närmast skulle övertaga föreningens arbete till förmån för utlandssvenskarna. På grund av anförda förhållanden finner jag starka skäl tala för att utlandssvenskarnas förening erhåller bidrag av statsmedel till bestridande av sina administrationskostnader under innevarande verksamhetsår. Emot det av föreningen begärda beloppet synes intet vara att erinra.

Jag anser mig alltså böra tillstyrka, att föreningen beviljas bidrag med 30,000 kronor att anvisas å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44.

Utskottet.

Förevarande förslag avser bidrag till föreningens administrationskostnader, för vilka föreningen under fjolåret åtnjutit bidrag av lotterimedel. Under erinran härom får utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anför, hemställa,

att riksdagen må till *Bidrag till utlandssvenskarnas förening* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 30,000 kronor.

Stockholm den 12 november 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 254.